

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrť leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol teta 3 krone 50 vin., za četrť leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 23. marcija 1900.

Politični oddelek.

Madjarska korupcija.

Čestokrat in po vsi pravici se pritožujemo Slovani, da ve zapadna Evropa o nas prav malo, a še to kar ve, je največkrat napačno. Brezbrižnost velikih kulturnih narodov evropskih za delovanje in nehanje malih slovanskih narodov je naposled razumljiva, nerazumljiva in neoprostljiva pa je naša brezbrižnost za dogodbe celo mej tistimi našimi sosedi, kateri imajo ali so imeli ali pa utegnejo dobiti časih celo odločilni vpliv na naše razmere.

Za nas južno slovanske narode so to Rumuni, Grki in Turki, specijelno za nas avstrijske Jugoslovane pa Madjari. Če pa se vprašamo, kdo izmej slovenskih ali hrvatskih politikov in publicistov pozna temeljito razmere na Grškem, v Rumuniji ali na Turškem, moramo reči, da nihče. Da, celo o razmerah na Ogerskem nimajo pravega pojma niti politiki, kaj še nepolitiki, dasi je madjarski klin razdejal prvo slovansko državo, dasi sedanja madjarska politika vzdržuje v sužnosti tri milijone Slovakov in dasi imajo danes Madjari prvo besedo v naši monarhiji.

Smo pač silno zaostali v politični izobrazbi. V tem, ko nas zanima vsak najneumnejši medklic iz dunajskega državnega zbora, ne opazimo niti tistih pojavov v ogerskem parlamentu, kateri so tudi za nas znamenitega pomena. Tu in tam sicer čitamo daljše telegrame o taciñ pojavih, ali ker so nam osebe do cela neznane, ker vzrokov in posledic navedenih faktov ne vemo, nam tista poročila tudi ničesar ne povedo.

Tako je tudi s tajno sejo ogerske poslanske zbornice, ki se je vršila dne 8. t. m. in katera je znamenitega političnega pomena za Ogersko. V tej seji je poslanec Ugron, član tistega dela neodvisne stranke, ki se je upirala znanim cerkvenopolitičnim reformam, izrecno

priznal, da je provzročitelj tistega dopisa v dunajskem „Vaterlandu“, v katerem se je očitelo bivšemu ogerskemu ministrskemu Banffyju, da je pri volitvah delal z denarjem, dobljenim z Dunaja, in da je volilni fond nekako poneveril.

To je seveda obudilo veliko senzacijo. Še večjo pa je obudila izjava domobranskega ministra barona Fejervaryja, ki se je z vojaško odkritosrčnostjo pripoznal, da se l. 1898. volitve zategadelj niso vršile, ker v volilni blagajni vladne stranke ni bilo dovolj denarja, a da je baronu Banffyju po volitvah l. 1896. ostalo toliko dolga, da ga je komaj in le z veliko težavo pokrtil.

Sedaj pa pomislimo, da sedanji ministrski predsednik Szell zahteva, naj se verjame njemu, da ničesar ne ve o kaki strankarski volilni blagajni, da torej dosledno ni in ni mogel ničesar prevzeti od svojega prednika. Čudo golemo! Vsi vedo za to blagajno, tudi najmanjši uradnik v najmanjši vasici, samo poglavar stranke ne ve ničesar!

Toda vprašanje o tej blagajnici in njeni vsebini ni bila glavna stvar pri tej zadevi. Najznamenitejši pojav pri celi tej debati je bil nastop Banffyjeve skupine. Ta je nastopila odločno in je — zmagala. Pokazalo se je, da je Szell samo nekaj komisar Banffyjev, ki je nekaj zakulisni ministrski predsednik, ter ima kot tak vse na vrvi: parlament, ministrstvo in uradništvo.

Ugron je dokazal s številkami, da kot liferant ovsa ni več zaslužil, kakor vsak drug pošten liferant, da torej svojega mandata ni zlorabil. Sicer pa je nekam najivno verjeti, da je Ugron zlorabil svoj mandat, ko je vender znano, da vlada njegovo stranko prav tako neusmiljeno preganja, kakor Slovake ali Rumune. Ugron nima na vladne kroge prav nikakega vpliva in torej tega ni mogel zlorabiti. Hotelo se ga je kompromitirati, ker je nasprotnik Banffy-Szellovega lažiliberalizma, a dočim je Ugron jasno dokazal svoje poštenje, se je Banffy toliko bolj oblatil, kolikor bolj se je umival. Na tem dejstvu tudi njegovi dvoboji nič ne premene. Izkazalo se je, da vlada vso ogersko politiko tajna organizacija, ki dobiva

denar tudi iz inozemstva in ki s podkupovanjem razjeda vso pravno in poštenje, da si ohrani vlado.

Nameni te tajne organizacije, ki ima danes parlament v svojih rokah, so jako dalekosežni. Naj navedemo samo dva, ki sta pa mej prvimi: Madjar sovraži mej vsemi narodi največ Nemce, toda sedanji madjarski politiki so prav s temi Nemci sklenili proti Slovanom naperjeno zvezo ter začeli Slovane in Rumune krvavo preganjati, da bi tako poglede madjarskega naroda odvrnili od nemške nevarnosti, katero narod instruktivno čuti in skuša od sebe odvrniti. Drugi namen je, ohraniti in utrditi nenaravno prevlado židov v vsem javnem življenju. Razmerje mej pravimi Madjari in mej Židi je popolnoma na glavo postavljeno; Židje so gospodarje kristijanskih Madjarov, dasi so še pred kratkim vsi izključno nemški govorili in dasi v globini svoje duše Madjare še danes zaničujejo.

Številke nam to najbolje pojasne. Na Ogerskem izhaja kacij 1000 časopisov. Mej temi jih je 700 pristno židovskih in to so najupljivnejši. Ti listi imajo celo najožjo dotiko s prvimi katoliškimi prelati. Tako je znano, da je židovski sourednik „Pester Lloyd“ dr. Schiller ljubljene prinaša kardinala Vaszaryja in vsled tega je „Pester Lloyd“ v položaju, da vsa kardinalova pastirska pisma in sploh vse cerkvene vesti prej priobči, kakor kardinalov uradni list. Nežidovski listi komaj životarijo. V Pešti izhaja 25 dnevnikov, a mej temi sta samo „Magyar Allam“ in „Alkotmany“ kristijanska, vsi drugi so v židovskih rokah. Mej 40 založniki je 30 Židov, mej 60 knjigotržci 40, mej 38 antikvari 32 Židov. Tiskaren je v Pešti 137, a mej temi je le 34 kristijanskih, 103 pa je židovskih.

Te številke bi se dale še znatno pomnožiti. Navedli smo te številke v dokaz, da ima židovstvo v resnici ves tisek v rokah. S tem vlada javno mnenje zakaj kakor drugod tako vedo tudi na Madjarskem politiki samo to, kar jim pove židovska žurnalistika. Tako na primer je glede vseh vprašanj, ki se tičejo razmerja Madjarske k Cislitvanski in k Hrvatski prva avtoriteta glavni urednik „Pester Lloyd“, Max Falk, ki seveda vedno in povsod zastopa nemške in židovske koristi, saj je Falk nemški Žid, ki se je šele v poznejših letih madjarski naučil.

Madjari so danes vsled te nemško-židovske politike popolnoma izolirani, a njihova politika je zadobila značaj korumpirati. V javnem življenju na Ogerskem so izgubile normalne razmere, zdaj vlada slepi šovinizem, kruta brezobzirnost in najhujše nasilstvo, kakor se oko ozre, povsod vidi korupcijo v naj grši obliki. Korupcija sedi na mehkih ministrskih foteljih, korupcija se šopiri v parlamentarnih klubih, korupcija vlada časopisje, smeje se pa mejnarodno, po svojem mišljenju še danes nemško židovstvo.

Politični pregled.

Državni zbor. — V seji dne 16. t. m., poslanske zbornice so stavili slovenski in hrvatski poslanci razne inter-

pelacije. Žičkar in Berks sta interpelirala radi dogodkov v Celju dne 9 in 10. avgusta l. l. Spinčič radi rabe slovenskega jezika na Primorskem, dr. Ferjančič radi ravnopravnosti pri najvišjem sodišču. Prišlo je potem do grdih škandalov, katere so povzročili Schönererjevi tovariši in on sam. Predsednik dr. Fuchs ni dal namreč prečitati interpelacije poslanca Irota radi konf. kacij Schönererjevega organa „Unverfälschte deutsche Worte“, ker ni imela interpelacija, potem ko sta dva poslanca svoj podpis preklicala, dovolj podpisov. Zaradi tega so uprizorili nemški radikalec neizmeren hrup, ki je trajal skoro celo uro. V tej seji je zbornica rešila predloge o pogodbi s Španjo v varstvo iznajdeb, o nekem posojilu mesta Krakovega, o delavski statistiki ter razpravljala o premembi §§ 59 in 60 obrtnega reda. V večerni seji so se pa izvršile volitve v delegacije, čeravno so se nekatere stranke leve oglasile proti njim. — Izvoljeni so bili v delegacije med drugimi za Kranjsko kot član poslanec Vencajz, kot namestnik dr. Krek; za Štajersko poslanca Mosdorfer in grof Stürgkh, a za namestnika Pommer; za Goriško kot član Lenassi, kot namestnik dr. Verzeznassi; za Istro Gambini; za Dalmacijo Bulat. V soboto ob 3. uri popoldne je poslanska zbornica spet zborovala. V njej so se rešili med drugim predlogi glede državnih podpor za poškodovane po elementarnih nezgodah. Koncem seje je pa povedal predsednik poslancem, da jim bo poslal na dom povabila k prihodnji seji, ter jim voščil vesele velikonočne praznike. — Zasedanje državnega zbora je torej za sedaj pretrgano. Za koliko časa? Na to vprašanje ne more danes pač nikdo odgovoriti. Ministrski predsednik je sicer rekel, da je odvisno od deželnih zborov, ki se bodo sklicali te dni, bode li državni zbor spet sklican prej ali kasneje. Ako bodo deželni zbori, rekel je dr. vitez Körber v kratkem času izvršili svojo nalogo, potem bi bilo mogoče sklicati državni zbor že v prvi polovici meseca maja. Tako je govoril ministrski predsednik, je li pa tudi tako mislil, kdo ve?! Po našem mnenju namreč ni v prvi vrsti od deželnih zborov odvisno, kedaj spet bode sklican državni zbor, pač pa je to odvisno od pravih pogajanj, ki se te dni nadaljujejo med Čehi in Nemci. Sodeč po današnjih poročilih bi ne bilo popolnoma izključeno kako sporazumljenje. Sicer pa bi bila vsaka sodba prenačljena, dokler se ta pogajanja ne končajo. Po našem mnenju je baš ta teden za osodo našega parlamentarizma.

Deveturni delavnik v premogokopih. — Pododsek socijalnopolitičnega odseka je naročil poslancu dr. Fořtu, naj predloži in zagovarja načrt z naslednjimi določbami: 1.) Delo v premogovnikih pod zemljo se določi na devet ur. 2.) Ta normalna delavna doba stopi v veljavo s 1. januarjem 1901, vendar se pa more ta izvedbena doba v posameznih slučajih raztegniti do 1. januarja 1902. 3.) Pri posamnih premogovnikih in delavskih kategorijah, kjer je potrebna sprememba delavne dobe, se more ali začasno ali trajno določiti izjeme. Spremenjena delavska doba pa ne sme prekoračiti desetih ur. 4.) Izvedbeni in nadzorovalni organi se morajo določiti iz vrst delegatov podjetništev in delavcev. Rudniško glavarstvo je druga in poljedelsko ministrstvo tretja in zadnja inštanca. Ta načrt predloži odsek zbornici še le po veliki noči. Pri tem načrtu imajo delodajalci skoro prosto roko. Načrt ne bo mnogo koristil delavcem. V eraričnih premogokopih se uvede baje 1. januarja 1901 osemurni delavnik.

Južnotirolsko vprašanje je zopet na dnevnem redu. Tirolski dež. zbor se snide 26. t. m., a dasi se še vedno niso izjavili, če hočejo v bodoče sodelovati v dež. zboru. Vladi in Nemcem to seveda ni všeč in radi tega je ministrski predsednik pozval v nedeljo k sebi poslanca Kathreina, barona Malfattija in dr. Riccabono ter ž njimi pretresal vso zadevo. Obljubil jim je, da bo vestno prečital njih želje in ugovore ter jim v najkrajšem času naznanil, na kako stališče se vlada postavi.